

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Valtakunnallinen sosiaali- ja terveysalan eettinen neuvottelukunta ETENE

LAUSUNTO 15.4.2020

ETENE katsoo, että hallituksen esitys voi lisätä asiakkaiden ja potilaiden yhdenvertaisuutta. Esitys selkiyttää asiakasmaksujen määräytymiseen liittyviä käytäntöjä. Maksuttomuuden lisääntyminen ja maksukattojen laajentaminen kohdennetusti voivat parantaa heikommassa asemassa olevien mahdollisuutta huolehtia terveydestään. Terveyserojen kaventuminen voi tuottaa pidemmällä aikavälillä säästöjä yhteiskunnalle.

Pitkäaikaishoidon asiakasmaksujen yhtenäistäminen (tehostettu palveluasuminen, laitoshoido, perhehoito) on tärkeä uudistus yhdenvertaisuuden ja hallinnon läpinäkyvyyden kannalta. Asumispalveluissa myös käyttövaran määrittely euroina on tärkeää.

ETENE pitää hyvänä, että maksuttomuutta laajennetaan esimerkiksi hoitajakäyntien ja mielenterveyspalveluiden osalta, sillä tämä voi madaltaa pienituloisten kynnystä hoitoon hakeutumiseen. Myös alle 18-vuotiaiden poliklinikkakäyntien maksuttomuus on kannatettava uudistus.

Kotisairaalapalveluiden ottaminen maksukaton piiriin on merkittävä parannus. On hyvä huomioida, että kotisaattohoito on STM:n viime vuoden lopulla julkaistussa asiantuntijasuosituksessa rakennettu vahvasti kotisairaalamerkostoon varaan Suomessa. Yksi pohdittava kysymys voi olla, tulisiko kotisairaalamerkostojen olla maksuttomia kotisaattohoidossa olevalle potilaalle.

ETENE ei kannata pitkäaikaishoidosta ja –palvelusta perittävien maksujen osalta kotihoidon tuen sisällyttämistä asiakasmaksun perusteena olevaan tuloon, sillä kotihoidon tukea saavat perheet ovat usein pienituloisia. Säännöllistä kotona annettavaa palvelua saavia on kotihoidon tukea saavien joukossa pieni määrä, jolloin kokonaisvaikutus on todennäköisesti vähäinen.

ETENE pitää kannatettavana, että myös suun terveydenhuollon asiakasmaksut otetaan mukaan maksukattoon määritettäessä. Suun sairauksien hoito on itsessään tärkeää ja niillä on hyvin tunnettu yhteys myös moniin yleissairauksiin. On tärkeää, että suun sairauksien hoitamiseksi on tosiasiallinen mahdollisuus esimerkiksi taloudellisista lähtökohdista riippumatta. On kuitenkin huomattava, että suun terveyden palveluihin liittyvät resurssit ovat jo nyt julkisella sektorilla riittämättömät ja tämä vaikeuttaa yhdenvertaisuuden toteutumista.

Perimällä maksu käyttämättä jääneestä palvelusta voidaan edesauttaa terveydenhuollon resurssien tehokasta käyttöä ja oikeaa kohdentumista. On kuitenkin tärkeää huomioida sellaiset fyysiset ja kognitiiviset sekä elämäntilanteeseen liittyvät rajoitteet, jotka voivat vaikuttaa siihen, että varattu aika jää käyttämättä. On myös huomioitava, että tieto esimerkiksi varatun ajan peruutusmahdollisuudesta annetaan asiakkaalle hänelle ymmärrettävässä muodossa sekä se, että kaikilla ei ole mahdollisuutta sähköisten palveluiden käyttöön ajanvarausasioissa. Maksun periminen 15-17-vuotiaalta lapselta itseltään käyttämättä jääneestä ajasta ei ole nuorten velkaantumisen ehkäisemisen näkökulmasta kannatettavaa, koska asiakasmaksut ovat suoraan ulosottokelpoisia ja maksun maksamatta jättäminen voi aiheuttaa nuorelle luottotietomerkinnän.

On hyvä, että kunta voi tietyissä tilanteissa jättää maksun perimättä tai huojentaa perittävää maksua. Asiakkaille annettavan tiedotuksen on oltava tältä osin oltava riittävää. Yksi pohdittava kysymys voi olla, tulisiko asiakasmaksun perimättä jättämistä tai huojentamista soveltaa myös silloin, kun palvelu ei esimerkiksi täytä sille laissa säädettyjä vähimmäisvaatimuksia.

Omaishoitajien tilanne poikkeaa monelta osin muista tilanteista, jolloin tulisi harkita, vaatikko omaishoitajien tilanne erillistä sääntelyä. Omaishoitajien tilanne voi usein olla huomattavan kuormittava ja omaishoitoperheille voi myös kasautua erilaisia asiakasmaksuja.

Yleisesti kaikkien asiakasmaksujen osalta on huomioitava, että joillekin asiakasryhmille maksukattojen seuraaminen, muutoksenhaku ja omien asioiden hoitaminen voivat olla kuormittavan elämäntilanteen tai fyysisten ja kognitiivisten rajoitteiden johdosta haastavaa ja vaikeaselkoista.